

ONCE there was a rabbi who had no children. Finally, he had an only son. He raised him and married him off. The son used to sit in an attic room and study in the manner of rich men and he always studied and prayed. The son had already performed a commandment by which he reached the aspect of "the small light." And yet he felt that there was some imperfection in himself, but he did not know what it was, so he felt no delight in his study and prayer. He told it to two young men and they advised him to go to a certain zadik. And the only son went to tell his father that since he did not feel any delight in his worship (his praying, his study, and other commandments) and felt something missing but did not know what, he wanted to go to the zadik. And his father answered him: "Why should you want to go to him? You are a greater scholar than he, and of a better family than he. It is not fitting that you should go to him. Turn away from this road!" Thus he prevented him from going.

The son returned to his study and again he felt that imperfection. Again he took counsel with those men, and they advised him as they had before to go to the zadik. And again he went to his father. His father dissuaded him and prevented him as before. And so it happened several times. The son felt he was missing something and he longed very much to fulfill this imperfection but did not know what it was. So he came once more to his father and implored him till his father was forced to go with him, because he did not want to let him go.

Patently the most polemical of these tales, "The Rabbi's Son" portrays the spiritual struggle of a brilliant son of a traditional non-Hasidic rabbi of great learning and family lineage. The son is attracted to the charismatic leadership of the zadik because he feels that something is missing in his spiritual life, which has been devoted to intensive study and ordinary ritual piety. Stories of this sort are legion in Shivhe HaBesht (The Praise of the Baal Shem Tov) which often discusses the resistance of the potential Hasid to the new spiritual leader.

In this Bratslav tale, the struggle takes on cosmic dimensions and ends in tragedy with the son's death. Supernal forces seem to attract the son to the zadik, but they are blocked—as in the previous story—by the will of Samael who realizes that the spiritual union of this young man with this specific zadik will bring the messiah and render Samael irrelevant. Samael, who appears in the guise of a reputable merchant, persuades the father to return home with his son by accusing the zadik of frivolous behavior, an unspecified but standard accusation leveled at zadikim.

Only after the son's death, when the deed cannot be remedied, is it revealed to the rabbi in a dream by the zadik himself that the rabbi's obstinacy and incredulity not only caused the son's death, but prevented the initiation of the messianic age. This obstinacy was the work of Samael.

מעשה כרב אחר שלא היה לו בנים. אחר-כך היה לו בן יחיד, וגדל אותו והשיא אותו, והיה יושב בעליה ולמד בדרך אצל הגבירים. והיה לומד ומתפלל תמיד, רק שהיה מרגיש בעצמו שחסר לו איזה חסרון ואינו יודע מהו. ולא היה מרגיש טעם בלמודו ובהפלתו. וספר לפני שני אנשים בני הנעורים, ונתנו לו עצה, שיסע לאותו צדיק, ואותו בן הנ"ל עשה מצוה, שקרא על-ידה לבחינת מאור הקטן, והלך אותו הבן יחיד וספר לאביו: באשר שאינו מרגיש טעם בעבודתו כנ"ל, וחסר לו ואינו יודע מהו, ככן הוא רוצה לנסע

לאותו צדיק. והשיב לו אביו: אך אתה פא לנסע אליו, הלוא אתה למדן יותר ממנו ומיחס יותר ממנו, לא נאה לך לנסע אליו, בלך מדרך זו. עד שמנע אותו לנסע. וחזר ללמודו, ושוב הרגיש חסרון כנ"ל. והתעץ שוב עם אותן האנשים הנ"ל, ונעצו אותו במקרה לנסע להצדיק. ושוב הלך לאביו, והטה אותו אביו ומנע אותו כנ"ל, וכן היה כמה פעמים. והבן הנ"ל היה מרגיש שחסר לו, והיה מתגעגע מאד למלאת חסרונו ולא ידע מהו, כנזכר לעיל. וכא עוד לאביו והפציר בו, עד שהכרח אביו לנסע עמו, כי לא רצה להניח

אותו לנסע לבדו, מחמת שהיה בן יחיד. ואמר לו אביו: הלוא תראה שאסע עמך, ואראה לך שאין בו ממש. ואסרו המרכבה ונסעו. אמר לו אביו: פזה אנסה — אם יתנהג כסדר, הוא מן השמים, ואם לאו, אינו מן השמים, ונחזר. ונסעו וכאו אל גשר קטן, ונפל סוס אחד והמרכבה נתהפכה וכמעט נטבעו. אמר לו אביו: ראה שאינו מתנהג כסדר ואין הנסיעה מן השמים. וחזרו.

והחזר הבן ללמודו, ושוב ראה החסרון, שחסר לו ואינו יודע. וחזר והפציר באביו כנ"ל, והכרח לנסע עמו שנית. וכשנסעו, העמיד אביו הנסיון בכראשונה, אם יתנהג כסדר. ונודמן פשהיו

מעשה אמאל איז גיווען א רב. דער רב האט קיין קינדער ניט גיהאט. דערנאך האט ער גיהאט א בן יחיד. און ער האט אים מגדל גיווען. און ער האט אים חתונה גימאכט. דער בן יחיד פלעגט צו זיצן אויף איין איבער שטיבל און האט גילערניט. אזוי ווי דער סדר איז ביי גבירים. און פלעגט לערנען און דאווינען תמיד. נאר ער האט ביי זיך גיפילט אז סע פעלט אים עפעס א חסרון. און האט ניט גיוואוסט וואס. און ער האט ניט גיפילט קיין טעם אין דעם לערנען און אין דעם דאווינען. האט ער דאס דערציילט פאר צוויי יונגע לייט. האבן זיי אים איין עצה גיגיבן. אז ער זאל פארין צו דעם און דעם צדיק. און דער בן יחיד האט גיטאן א מצוה. וואס דורך דער מצוה איז ער גיקומען צו דער בחינה מאור הקטן. איז גיגאנגען דער בן יחיד און האט דאס דערציילט זיין פאטער. באשר ער פילט ניט קיין טעם אין זיין עבודתו (כלומר אין דעם וואס ער דינט גאט דהיינו דאווינען און לערנען און

אנדערע מצות) און סע גייט אים אפ און ער ווייסט ניט וואס. ככן וויל ער פארין צו דעם צדיק (וואס מען האט אים גיזאגט כנ"ל) האט אים דער פאטער גיענפערט. ווי קומסטו צו אים צו פארין דו ביסט זיך מער למדן פון אים. און מער מיוחס פון אים. סע שטייט דיר ניט אן צו אים צו פארין. גיי אוועק פון דעם וועג. ביז דער פאטער האט אים ניט דערלאזט צו פארין צום צדיק. האט זיך דער בן יחיד ווידער גיזעצט לערנען. האט ער ווידער גיפילט דעם חסרון. כנ"ל. האט ער ווידער איין עצה גיהאלטן מיט די מענשן. האבן זיי אים ווידער די עצה גיגיבן אז ער זאל פארין צו דעם צדיק. איז ער ווידער גיגאנגען צום פאטער. האט אים דער פאטער ווידער אפ גישלאגן. און האט אים ניט דערלאזט. און אזוי איז גיווען עטליכע מאל. און דער בן יחיד האט אלץ גיפילט אז סע גייט אים עפעס אפ. און האט זייער גיבענקט ער זאל ממלא זיין דעם חסרון (כלומר ער זאל מיט עפעס פארעכטן אז סע זאל אים ניט אפ גיין) און ער האט נישט גוואוסט וואס דער חסרון איז. כנ"ל. איז ער נאך אמאל גיקומען צום פאטער און האט אים זייער גיבעטן. ביז דער פאטער האט גימוזט מיט אים פארין. ווארין דער פאטער האט אים ניט גיוואלט אליין לאזן פארין. מחמת ער איז גיווען ביי אים א בן יחיד. האט אים דער פאטער גיזאגט זעה איך וועל מיט דיר פארין. וועל איך דיר ווייזן אז ער איז גאר נישט (כלומר אז דער צדיק איז נישט) האבן זיי איין גישפאנט די בריקע און זענען גיפארין. האט דער פאטער צום זון גיזאגט. דא וועל איך פרויבן. וועט זיך אנדערש פירן כסדר. איז עס מן השמים. און אז ניט. איז ניט מן השמים אז מיר זאלין פארין. וועלין מיר זיך אומקערין. זענען זיי גיפארין. ווי זיי זענען גיפארין זענען זיי גיקומען צו איין קליין בריקיל. איז אראפ גיפאלן א פערד און די בריקע האט זיך איבער גיקערט. און זיי זענען שיר דערטרונקען גיווארין. האט אים דער פאטער גיזאגט זעהסטו אז סע פירט זיך ניט כסדר. און די נסיעה איז ניט מן השמים. האבן זיי זיך אום גיקערט. האט זיך ווידער דער בן יחיד גיזעצט לערנען און האט ווידער גיזעהן אז סע גייט אים עפעס אפ. און ער ווייסט ניט וואס. האט ער ווידער מפציר גיווען דעם פאטער. האט דער פאטער גימוזט מיט אים נאך אמאל פארין. ווי זיי זענען גיפארין. האט דער פאטער ווידער גישטעלט

by himself since he was an only son. And his father told him: "I shall go with you, and show you there is nothing real in him." They harnessed the carriage and set out.

His father said to him: "This is how I shall test. If the journey proceeds without mishap, it is from heaven. And if not, it is not from heaven and we shall return." They set out. They came to a small bridge and one horse fell down and the carriage turned over and they almost drowned. The father said: "You see that this journey does not proceed without mishap and is not from heaven." And they returned home.

The son went back to his studies and again he saw his imperfection and did not know why. He came again and implored his father as he had done before and the father was forced to go with him again. When they set out his father established the former test: "If it proceeds without mishap . . ." And it happened that while they were traveling, the two axles broke. And his father told him: "You see that it does not proceed as if we should go, since, is it natural for two axles to break? They have traveled so many times with this carriage and nothing like that has happened!" And they returned home.

The son returned to his way of life, that is, to his studies, etc., and again felt that imperfection. And the men advised him to travel. The son told his father that they should not establish such a test, since it is natural for a horse to fall sometimes or for axles to break, unless there is something very bizarre.

They set out and came to an inn to spend the night. They found a merchant there, and they started talking to him like merchants, but they did not reveal to him where they were going, because the rabbi was ashamed to say that he was going to the *zadik*. They talked about the affairs of the world, until in the course of the conversation, they reached the subject of *zadikim*, and where *zadikim* were to be found. The merchant told them there was a *zadik* there, and there and there so they

started talking about the *zadik* they were traveling to. Then the other answered, in amazement, "But he is frivolous! I am coming from him now, and I was there when he committed a sin." The father answered and said to his son: "Did you see, my son, what this merchant has reported while speaking plainly with no intention to malign? And he is coming from there." And they returned home.

And the son died. And he came to his father, the rabbi, in a dream. When he saw his son standing in great anger, he asked him: "Why are you so angry?" He answered him that he should go to the *zadik* whom they had intended to go to, "and he will tell you why I am angry." The father woke up and said it was just a coincidence. Afterwards he dreamt again as before, and he said this, too, was an idle dream. And this happened a third time. Then he understood that there was something in it and he traveled there.

On the way he met the merchant whom he had met before when he had traveled with his son, and recognizing him said to him: "Aren't you the one whom I saw in that inn?" He answered him: "Of course you saw me."

The merchant opened his mouth and told him: "I can swallow you if I want to."

נוסעים, ונשכרו שני הדידות, שקורין 'אקסין'. ואמר לו אביו, ואינו שאלו מתנהג לנו לנסע, כי האם זה דרך הטבע שישתכרו שני האקסין, וכמה פעמים שנסעו עם המרכבה הזאת ולא נודמן בזאת, וחוורו, וחוור הבן הנ"ל לדרכו כנ"ל (הינו ללמודו וכי כנ"ל), ושוב הרגיש החסרון כנ"ל, והאנשים יעצו אותו לנסע, וחוור לאביו והפציר אותו כנ"ל, והקרה לנסע עמו עוד. ואמר לו הבן, שלא נעמד עוד על נסיון כזה, כי זה דרך הטבע שנופל סוס לפעמים או שגשגתברון האקסין, אם לא שיהיה אזהר דבר מרגש מאד. ונסעו, וכאו לרעטשמע ללון, ומצאו שם סוחר והתחילו לספר עמו בדרך

הסוחרים. ולא גלו לו שהם נוסעים לשם, כי הרב היה מתבונן בעצמו לומר שנוסע לאותו הצדיק. והיו מבררים מעסקי העולם, עד שבסבוב הדברים הגיעו לספר מצדיקים, היכן נמצאים צדיקים, וספר להם ששם נמצא צדיק, ושם ושם. והתחילו הם לדבר מהצדיק שנסעו אליו. השיב להם: זה (בלשון חמה), הלוא קל הוא, כי אני נוסע עכשו ממנו, ואני הייתי שם, שהיה עובר עברה. ענה אביו ואמר לבנו: הראית בני מה שנה הסוחר מספר לפי חמו, והלוא הוא נוסע משם. וחוורו לכיתום, ונפטר אותו הבן, וכא בחלום להרב הנ"ל

אביו, וראה אותו שהיה עומד בכעס גדול. ושאל אותו: למה אתה בכעס כליבך. והשיב לו, שישע לאותו הצדיק הנ"ל (שרצה לנסע עם בנו אליו כנ"ל), והוא גיד לך על מה אני בכעס. והקיון, ואמר שמקרה הוא. אחר-כך חלם לו עוד כנ"ל, ואמר שהוא גס-בן חלום שוא, וכן עד שלשה פעמים. והבין הלוא דבר הוא, ונסע לשם. ופגע בהדרך את הסוחר שפגע מקדם בעת שנסע עם בנו, והכיר אותו ואמר לו: הלוא אתה הוא שראיתך באותו הקרעטשמע. והשיב לו: בנדאי ראית אותי. ופתח פיו ואמר לו: אם תרצה, אהיה בולע אותך. אמר

אויף א פרוכ אזוי ווי פריער אויב סע וועט זיך פירין כסדר (וכי כנ"ל). ווי זיי זענען גיפארין זענען צופראכין גיווארין ביידע אקסין. האט אים דער פאטער גיזאגט. זעה אז סע פירט זיך ניט אונז אז מיר זאלין פארין. ווארן איז דאס דען א דרך הטבע. אז ביידע אקסין זאלין צופראכין ווערין. וויפיל מאל מאיז גיפארין מיט דער בריקע. און סע האט זיך אזוינס ניט גיטראפין. האבן זיי זיך ווידער אום גיקערט. האט זיך דער בן יחיד ווידער גינומען צום לערנען כו' כנ"ל. און האט ווידער גיפילט דעם חסרון כנ"ל און די ינגע לייט האבן אים אלץ אנגירעט אז ער זאל פארין. איז דער בן יחיד ווידער גיזאגנען צום פאטער. און האט אים ווידער מפציר גיווען. האט ער גימוט נאך אמאל מיט אים פארין. האט דער בן יחיד צום פאטער גיזאגט. אז מען זאל שוין ניט שטעלין אויף אזוי א פרוכ. ווארן דאס איז א דרך הטבע. אז סע פאלט אמאל א פערד אראפ. אדער סע ווערין אקסין צו פראכין. סיידן סע וועט עפעס זיין א ווילדע זאך. זענען זיי גיפארין. און זענען גיקומען נעכטיגן אין א קרעטשמע האבן זיי דארט גיפונען א סוחר. האבן זיי מיט אים אנגיהויבן צו שמוסין. אזוי ווי דער סדר איז פון סוחרים. און האבן אים נישט גיזאגט אז זיי פארין אהין (צו איין גוטין יהודי) ווארן דער רב האט זיך גישעמט צו זאגן אז ער פארט צו דעם גוטין יהודי. און זיי האבן גישמוקט וועלט זאכין. ביז אין די רייד האבן זיי אן גיהויבן צו שמוסין פון גוטע יודין. ווי סע גיפונען זיך גוטע יודין. האט ער זיי דערציילט (דהיינו דער סוחר) אז דארט גיפינט זיך א גוטער יהודי און דארט און דארט. האבן זיי אנגיהויבן צו שמוסין פון דעם גוטין יהודי וואס זיי פארין צו אים. האט דער סוחר זיי גיענפערט. דער (מיט א לשון ווי מפארונדערט זיך) ער איז זיך א קל (כלומר ניט קיין ערליכער יהודי) אט פאר איך פון אים. בין איך דערביי גיווען און ער האט גיטאן איין עבירה. האט זיך דער פאטער אנגירופין (צום בן יחיד) זעהסטו מיין קינד וואס דער סוחר דערציילט לפי תומא (כלומר ער איז זיך ניט מכוז אין מיסטנע צו דערציילן שלעכץ פון דעם גוטין יהודי נאר וויך די רייד האט ער עס דערציילט) האט פארט ער דאך פון דארט. האבן זיי זיך אומגיקערט אהיים (דהיינו דער רב מיט דעם בן יחיד) איז דער זון גישטארבן. און איז גיקומען צו חלום צום פאטער. האט דער פאטער אים גיפרעגט פאר וואס ביסטו אזוי אין כעס. האט ער אים גיענפערט (דהיינו דער זון וואס סע גישטארבן האט גיענפערט אין חלום דעם פאטער) אז ער זאל פארין צו דעם גוטין יהודי (וואס זיי האבן גיוואלט פריי פארין צו אים) וועט ער דיר זאגן פאר וואס איך בין אין כעס. האט ער זיך אויף גיכאפט. און ער האט זיך גיטראכט סע איז איין מקרה (כלומר סע נאר א חלום ניט קיין אמת) נאך דעם האט זיך אים ווידער אזוי גחלימט. האט ער ווידער גימיינט סע איז א פאלטשיר חלום. און אזוי איז גיווען דריי מאל. האט ער פארשטאנען. אז דאס איז ניט קיין לערע זאך איז ער גיפארין אהין (דהיינו דער רב איז גיפארין צום דעם גוטין יהודי וואס ער איז פריי גיפארין מיט זיין זון אהין). אויף דעם וועג האט ער ווידער באגעגנט דעם סוחר וואס ער האט פריי באגעגנט. אז ער איז גיפארין מיט זיין זון. און דער רב האט אים דערקענט. און דער רב האט גיזאגט צום סוחר. דו ביסט זיך דער וואס איך האב דיר גיזעהן אין דער קרעטשמע. ענפערט ער אים אונדאי האסטו מיך גיזעהן און עפינט אויף דאס מויל. און זאגט צו אים. אז דו ווילסט האט שלינג איך דיר איין. זאגט ער צו

לו: מה אתה מדבר. השיב לו: זכור אתה כשנסעת עם בנך, ובתחלה נפל סוס על הגשר, וחזרת. אחר כך נשברו האקסין, אחר כך פגעת בני, ואמרתי לך שהוא קל. ומאחר שפטרתי אותו, את בנך, עכשו אתה רשאי לנסע. כי הוא היה בחינת מאור הקטן, והצדיק הנ"ל הוא בחינת מאור הגדול; ואם היו מתועדים יחד, היה פא משיח. וכיון שפטרתי אותו, אתה רשאי לנסע. ובתוך דבריו נעלם, ולא היה לו עם מי לדבר. ונסע הרב אל הצדיק וצעק: חבל, חבל, חבל על דאבדין ולא משתכחין. השם יתברך ישיב נדחינו בקרוב אמן.

וזה הסוחר הנ"ל היה הסמדרמם בעצמו (שנרמה לסוחר והטעה אותם. ואחר כך כשפגע שנית בהרב הנ"ל, התגרה עמו הוא בעצמו על אישר שמי לעצמו, כי כן רכבו בידוע). השם יתברך יצילנו.

אים (דהיינו דער רב צום סוחר) וואס רעטסטו. האט ער אים גיענפערט גידענקסטו אז די ביסט גיפארין מיט זיין זון. און פריר איז א פערד אראפ גיפאלין אויף דער בריק האסטו זיך אום גיקערט. דערנאך זענען די אקסין צובראכן גיווארן דער נאך האסטו מיך באגעגינט. האב איך דיר גיזאגט אז ער איז א קל. היינט אז איך האב שוין זיין זון גיפטרירט. היינט מעגסטו שוין פארין. ווארין דער זון איז גיווען א בחינת מאור הקטן און דער צדיק וואס ער האט גיוואלט צו אים פארין ער איז א בחינת מאור הגדול. און אז זיי ביידע זאלין זיך גיווען אין איינעם צום אויף קומען וואלט משיח גיקומען. און היינט אז איך האב אים שוין גפטרירט. מעגסטו שוין פארין. דערנוויל איז ער נעלם גיווארין אין די רייד (כלומר דער סדר איז פארשוואונדי גיווארין פלוצים אין די רייד) און ער האט ניט גיהאט מיט וועמען צו ריידן. איז דער רב גיפארין צו דעם צדיק. און האט גישריגן גיוואלד. גיוואלד. חבל על דאבדין ולא משתכחין (וויי אויף דעם וואס סע פארלוירן גיווארין און מע קען ניט גיפינען):

און דער סוחר איז גיווען דער ס"מ אליין. וואס ער האט זיך פארשטעל פאר איין סוחר און האט זיי אפגינארט און דער נאך אז ער האט זיך דא אנדערע מאל באגעגינט מיט דעם רב. האט ער זיך מיט אים אליין גירייצן נאך וואס ער האט אים גיפאלגט. ווארין אזוי איז דער סדר פון דעם זן הרע. פריר רעט ער אן דעם מענשן. און אז דער מענש פאלגט אים ח' רייצט ער אליין זיך דער נאך מיט דעם מענטשן און איז זיך אין אים אלי נוקם. נאך וואס ער האט אים גיפאלגט. הש"י זאל אונז מציל זיין פון אי און זאל אונז אום קערין צום רעכטין אמת אמן:

He said to him: "What are you talking about?"
And he replied: "Do you remember? When you traveled with your son, first the horse fell on the bridge, and you returned. Then the axles broke. Then you met me and I told you that the *zadik* was frivolous. And now that I have done away with your son you are allowed to go on. For your son was in the aspect of 'the small light,' and that *zadik* is in the aspect of 'the great light,' and if they had united the Messiah would have come. But now that I have done away with him, you are allowed to travel."

In the middle of his words he disappeared, and the rabbi had no one to talk to. The rabbi traveled to the *zadik* and he cried: "What a pity, what a pity! A pity on those who are lost and will never be found! May the Lord, blessed be He, return our exiles shortly, Amen."

(That merchant was Samael himself, who disguised himself as a merchant and led them astray. Afterwards, when he met the rabbi again, he teased him for having heeded his advice, because this is Samael's manner, as is known. May the Lord, blessed be He, save us!)